

RaderWerk

RADERWERK is de rubriek waar we het willen hebben over het gebouw op zich. Het meer technische aspect, de hardware van het jeugdverblijf, zeg maar. Deze keer gaan we dieper in op toegankelijkheid van jeugdverblijfcentra voor alle mogelijke doelgroepen met een beperking.

JEUGDTOERISME VOOR ALLEN

TOEGANKELIJKHEID VOOR SLECHTZIENDEN, SLECHTHORENDEN, MENSEN MET EEN VERSTANDELIJKE HANDICAP, ALLERGIE OF ASTMA,...



In ons vorig HuisWerknummer hadden we het over toegankelijkheid van gebouwen voor rolstoelgebruikers. Mensen met een fysieke handicap vormen inderdaad een belangrijk aspect van het toegankelijkheidsverhaal. Ook voor de eerste toegankelijkheidslabels die eind januari werden uitgereikt aan jeugdverblijfcentra, wegen de vereisten voor motorische handicaps het zwaarst door.

In dit nummer willen we toegankelijkheid opentrekken, in de eerste plaats naar andere doelgroepen die wat meer comfort of aanpassingen vragen. We

denken dan aan mensen met gezichts- of gehoorsbeperkingen, een verstandelijke handicap, maar ook aan mensen met astma of een allergie. Daarnaast beperken we ons deze keer niet tot het gebouw, er bestaat namelijk ook zoiets als 'mentale toegankelijkheid': hoe gastvrij en hoe attent ben je voor mensen met beperkingen?

DOELGROEPEN MET BEPERKINGEN: ENKELE CIJFERS

Jeugdverblijfcentra richten zich hoofdzakelijk op jeugd. We zullen ons in dit

artikel dan ook vooral richten op de -26-jarigen, ook al weten we dat heel wat jeugdverblijfcentra volwassen mensen met een handicap ontvangen.

Ongeveer 1 à 2 kinderen op 1000 zijn blind of hebben verminderd zicht. De oorzaak van de handicap kan met de ogen zelf te maken hebben. In de meerderheid van de gevallen ligt de oorzaak echter in de hersenen. Deze laatste groep kinderen is vaak meervoudig gehandicapt.

Ongeveer 4 op 1000 baby's wordt geboren met gehoorproblemen. Dit gaat van matig gehoorverlies tot volledige doofheid. Dankzij een vroege diagnose is het wel zo dat heel wat van deze kinderen relatief goed kunnen geholpen worden. Een deel van de slechthorende kinderen heeft een meervoudige handicap.

De cijfers voor mentale retardatie liggen nog iets hoger. Voor kinderen met een ernstige verstandelijke handicap schommelt dit rond 4 op 1000. Een licht verstandelijke handicap wordt meestal verbonden met een iq lager dan 70. In dat geval beantwoordt ongeveer 2 % van de bevolking aan deze definitie. Deze cijfers zijn uiteraard ook hier afhankelijk van de manier van meten en van de definitie die ge-

hanteerd wordt, maar het geeft toch een zekere indicatie.

Ten slotte hebben we de grootste groep: kinderen met astma of allergie. Volgens wetenschappelijke schattingen zou ongeveer 1 op 6 kinderen een vorm van allergie hebben. Dit komt neer op ongeveer 250 000 kinderen en jongeren en komt overeen met het totale ledenaantal van de Vlaamse jeugdbewegingen. Bovendien stijgt dit cijfer nog steeds, vooral omwille van de veranderde levensstijl (steriel eten, meer antibiotica) die kinderen en jongeren minder weerbaar maakt. Tussen 5 en 10 % van de Vlaamse kinderen lijdt aan astma.

Bijzonder aan allergie en astma is ook dat deze aandoeningen vaak afnemen met de leeftijd. Dit betekent dus dat er relatief gezien meer kinderen en jongeren last van hebben. Voor de andere beperkingen (visuele en auditieve handicaps, verstandelijke handicap en ook fysieke handicap) is het net omgekeerd. Deze cijfers maken van kinderen met astma of allergie de meest relevante groep met beperkingen voor jeugdverblijfcentra.

AANDACHTSPUNTEN VOOR TOEGANKELIJKHEID

In jeugdverblijfcentra verblijven bijna uitsluitend groepen. Dit betekent ook dat kinderen (met of zonder handicap) steeds begeleid worden. Dat kan je dus zeker in je achterhoofd houden bij het lezen van onderstaande suggesties.

In HuisWerk 9 gingen we uitgebreid in op de toegankelijkheidsnormen voor rolstoelgebruikers. Ook voor de andere doelgroepen met beperkingen zijn een aantal infoches ontwikkeld in opdracht van Toerisme Vlaanderen, met een aantal praktische tips voor de inrichting van je gebouw (binnenkort ook te raadplegen op www.toegankelijkreizen.be). Hieronder hebben we de belangrijkste punten gebundeld. In tegenstelling tot toegankelijkheid voor rolstoelgebruikers betekenen de aanpassingen voor de andere doelgroepen met beperkingen zelden een grote meerkost. Vaak komen ze ook de veiligheid of het com-

fort van alle kinderen, ook die zonder handicap, ten goede.

Slechtziende en blinde kinderen

Er bestaan verschillende gradaties van visuele handicaps, gaande van verminderd zicht (wazig zicht, kokerzicht, kleurenblindheid,...) tot volledige blindheid. Algemeen gezegd betekent dit voor het gebouw enerzijds dat er voldoende visuele contrasten moeten zijn, anderzijds moet het ook mogelijk zijn om een aantal zaken te kunnen voelen.

Het is bijvoorbeeld een kleine moeite om deuren in een kleur te schilderen die contrasteert met de muur. Glazen deuren verdienen bijzondere aandacht: voorzie hier markeringen op drie verschillende hoogtes. Ook trappen moeten heel duidelijk worden aangegeven. Bovenaan en onderaan de trap is er een visuele en tactiele (voelbare) waarschuwingsmarkering. De treden zelf worden best voorzien van een contrastmarkering (kleur en/of antislip).

Ruimtes moeten voldoende verlicht zijn, bij voorkeur via natuurlijk licht. Daarnaast moeten obstakels in de circulatiestroom waar mogelijk vermeden worden. Brandhaspels op een gang worden bijvoorbeeld best ingewerkt in de muur.

In de meeste jeugdverblijfcentra zijn huisdieren niet toegelaten. Voor een assistentiehond lijkt het echter logisch om een uitzondering te maken. Zorg er dan wel voor dat de hond niet binnenkomt in slaapkamers die op andere momenten gebruikt worden door kinderen met een allergie.

Slechthorende en dove kinderen

Ook bij auditieve beperkingen bestaan tal van variaties: van volledig doof over slechthorend tot horend met ruis enz. De communicatie is eveneens verschillend: liplezen, gebarentaal, spreektaal,...

Belangrijk voor deze doelgroep is dat er voldoende visuele informatie is. Voorzie daarom voldoende signalisatie en informatieborden. Wie over een branddetectiecentrale beschikt, kan

VERLENGDE MINDERJARIGHEID: HOE VERWERKEN IN DE STATISTIEKEN?

Mensen met een ernstige mentale handicap kunnen verlengd minderjarig worden verklaard, ongeacht de leeftijd op hun identiteitskaart. Deze persoon wordt dan juridisch gelijkgesteld met een minderjarige jonger dan 15 jaar. Dit is uiteraard gebonden aan een aantal voorwaarden. Zo moet de verstandelijke handicap aangeboren zijn of begonnen zijn tijdens de eerste kinderjaren, zonder hoop op genezing of verbetering.

Sinds kort wordt de verlengde minderjarigheid ook aanvaard voor het verzamelen van overnachtingscijfers door Toerisme Vlaanderen en Afdeling Jeugd. Begeleiders weten doorgaans van hun groepsleden of ze al dan niet verlengd minderjarig zijn. Concreet betekent dit dat verlengde minderjarigen mogen opgegeven worden als -26-jarige. Dit heeft dus ook een (beperkte) weerslag op het percentage jongeren (70%) dat nodig is om van Toerisme Vlaanderen het label jeugdtoerisme te krijgen.



overwegen om de melders niet enkel uit te rusten met een sirene, maar ook met een flitssignaal of zwaailicht.

Voor slechthorenden is een goede akoestiek van groot belang, bijvoorbeeld in de refter of de daglokalen. Storende geluiden zoals luide muziek worden best tot een minimum beperkt.

Kinderen met een verstandelijke handicap

Een gebouw dat kindvriendelijk is, is doorgaans ook geschikt voor kinderen (of volwassenen) met een verstandelijke handicap. Wie ook mensen ontvangt met een zware verstandelijke handicap (bijv. verstandelijk vermogen van kleuter), neemt toch best een aantal extra veiligheidsmaatregelen in acht. Zorg er bijvoorbeeld voor dat ze geen kranen met heet water kunnen opendraaien (met behulp van boiler of thermostaat) of dat er geen prikkel-draad wordt gebruikt op het domein. Vaak is het ook handig dat een aantal slaapkamers op slot kunnen gedaan worden.

Kinderen met astma of allergie

Zoals we al schreven, vormen deze aandoeningen de grootste en meest relevante groep bij kinderen en jongeren. Klachten rond astma of allergie kunnen vele oorzaken hebben: tabaksrook, graspollen, huisstofmijt, krietstof, dierenharen, voeding,...

Essentieel is dat ruimtes rookvrij zijn. Sinds er een algemeen rookverbod geldt in alle jeugdverblijfcentra, is dit euvel gelukkig verholpen.

Daarnaast komt het er vooral op aan om veel stof te vermijden. Ook hier scoren de meeste jeugdverblijfcentra relatief goed, omdat dit samenhangt met onderhoudsvriendelijke materialen. Sowieso is een goed onderhoud en regelmatig poetsen een must. Vloeren en muren moeten kunnen gereinigd worden met water. Stof wordt best opgenomen met een vochtige doek en dus niet met een stofzuiger. Tapijt is in ieder geval uit den boze. Stoffen gordijnen zijn bij voorkeur van katoen of een synthetisch materiaal of worden beter nog vervangen door



kunststof lamellen (best verticaal, zodat er minder stof kan op liggen). Ook stoelen en zetels moeten afwasbaar zijn, ofwel zijn ze uitgerust met afneembare hoezen die heet kunnen gewassen worden. Kasten sluiten indien mogelijk aan tot tegen het plafond en zijn bij voorkeur afgesloten: het stof kan zich anders immers opstapelen op de verschillende horizontale vlakken. Schrijfborden met stiften verdienen de voorkeur op krijtborden. Als je toch een krijtbord hebt, dan wordt dit beter afgeveegd met een natte doek i.p.v. met bordenvegers.

Bepaalde materialen kunnen voor irritatie zorgen. Formaldehyde bijvoorbeeld is een kleurloos gas met een specifieke, prikkelende geur dat in heel wat lijmen aanwezig is. Vooral ogen en bovenste luchtwegen kunnen er gevoelig voor zijn. Daarom verdienen formaldehydevrije lijmen de voorkeur, bijvoorbeeld bij het lijmen van vloeren. Ook spaanplaten bevatten formaldehyde lijmen en zijn daarom af te raden. Matrassen zijn, indien aanwezig, van synthetisch materiaal (synthetisch schuimrubber, geen latex of springveren) en zijn overtrokken met een anti-allergische hoes uit semipermeabel materiaal. Eventuele kussens en dekens (verplicht voor type C) zijn van synthetisch materiaal en wasbaar op minimum 60°.

Een ander aandachtspunt is regelmatig verluchten. Zeker de slaapkamers worden best dagelijks een kwartiertje

verlucht. Tijdens het pollenseizoen gebeurt dit best 's morgens vroeg of tijdens een regenbui, omdat er dan het minst pollen in de lucht aanwezig zijn. Een goede verluchting is ook belangrijk, zeker in het sanitair gedeelte, om de vochtigheidsgraad te beheersen of schimmelvorming te vermijden. Anderzijds is dan weer voorzichtigheid geboden tijdens periodes van smogalarm, omdat je op dat moment fijn stof binnenhaalt tijdens het verluchten.

Huisdieren laat je best niet toe in het gebouw. Enkel voor een assistentiehond kan je een uitzondering maken (zie hierboven).

Ten slotte komen heel wat allergische reacties voort uit voedsel, zeker bij kinderen. Uitbaters die maaltijden aanbieden, vragen daarom best na of er bij de verblijvende groep kinderen zijn met bepaalde voedselallergieën. Het is niet altijd mogelijk om het menu aan te passen, maar informatie geven over de aanwezigheid van bepaalde ingrediënten in de maaltijd kan al heel nuttig zijn.

MENTALE TOEGANKELIJKHEID

Het menselijk aspect is vaak minstens even belangrijk dan de infrastructuur en kost bovendien weinig of niets. Het gaat over enkele eenvoudige aandachtspunten in het contact met kinderen met een handicap, die van de uitbater (en eventueel personeel en/of vrijwilligers) niet veel meer vragen dan een klantvriendelijke houding.

Zo is het nuttig om jezelf voor te stellen aan blinde of slechtziende kinderen. Zeg je naam en wat je doet. Heel wat communicatie vindt non-verbaal plaats en wordt niet 'gehoord' door blinden, daarnaast moet je soms ook je taalgebruik aanpassen. Termen als 'daar' en 'ginder' zeggen bijvoorbeeld weinig. Een rondleiding door het gebouw kan nuttig zijn, al zal dit meestal gebeuren door de begeleiders van de groep. Laat de assistentiehond met rust terwijl hij een blinde leidt, want dit vraagt toch enige concentratie van de hond.



inspanningen hebben gedaan, kunnen zeker van dit promotiekanaal gebruik maken (contactgegevens Toerisme Vlaanderen: zie onderaan) en/of op hun eigen publiciteit hun troeven vermelden.

TOEGANKELIJKHEID ALS SUBSIDIEVOORWAARDE

We schreven het reeds in de vorige HuisWerk: er is een duidelijke link tussen toegankelijkheid en infrastructuursubsidies. Ook bij het toekennen van subsidies, gaat toegankelijkheid echter ruimer dan mensen met een motorische beperking. Een subsidiebeleid rond toegankelijkheid moet dan ook inspelen op de behoeften van verschillende vormen van een handicap.

Algemeen geldt: wie infrastructuursubsidies aanvraagt, is slechts in uitzonderlijke gevallen niet verplicht om aan de toegankelijkheid van het gebouw te werken. Uitzonderlijke gevallen zijn instandhoudingswerken, werken aan technische installaties, brandveiligheidswerken of werken in niet-publieksgerichte ruimtes.

De aanpassingen die nodig zijn om het gebouw toegankelijk te maken voor kinderen met een fysieke handicap, zijn vaak het meest ingrijpend (zie HuisWerk 9). In bestaande gebouwen kan dit niet altijd gerealiseerd worden. Er zijn omwille van de toegankelijkheid soms moeilijke en omvattende technische ingrepen nodig, meestal ook met zware financiële gevolgen. In dat geval kan er, steeds in overleg met Toerisme Vlaanderen, voor geopteerd worden dat de uitbater zich toelegt op andere doelgroepen, zoals bijvoorbeeld kinderen met astma en allergieën, en voor hen bijkomende inspanningen levert. Bij twijfel kan je best contact opnemen met Toerisme Vlaanderen.

*Info bij Toerisme Vlaanderen:
Infopunt Toegankelijk Reizen
(tel. 070/23.30.50 of
e-mail info@toegankelijkreizen.be)
Toerisme voor Allen (tel. 02/504.03.70
of email Benedikte.DeVos@toerismevlaanderen.be)*

Om de aandacht te trekken van dove of slechthorende kinderen, zal je vaak moeten zwaaien of iemand op de schouder tikken. Oogcontact is belangrijk en bij het spreken kunnen je woorden ondersteund worden door gebaren of mimiek. Vermijd dat er door elkaar wordt gepraat, voor slechthorende kinderen wordt het dan een stuk moeilijker om je te begrijpen.

Voor kinderen met een verstandelijke handicap hanteer je een eenvoudige taal, zonder dat het kinderachtig of betuttelend hoeft te worden. Schrik er niet van als ze je een knuffel willen geven. Lezen en schrijven vormen vaak een probleem (ook pictogrammen!), maar ook hier zijn de begeleiders van de groep goed geplaatst om aan te voelen wat kan en wat niet kan.

PROMOTIE

Op de website www.toevla.be worden alle jeugdverblijfcentra weergegeven die door Toerisme Vlaanderen doorgelicht werden op het vlak van toegankelijkheid (niet te verwarren met het toegankelijkheidsadvies dat nodig is voor infrastructuursubsidies: zie verder). De informatie op www.toevla.be heeft voor een groot deel betrekking op toegankelijkheid voor rolstoelgebruikers en het bijhorende label, maar ook de informatie m.b.t. de andere doelgroepen met beperkingen wordt er vermeld. Uitbaters die op dit vlak

UITBATER AAN HET WOORD

DE CEDER DEINZE

De Ceder is een vakantiecentrum gelegen in het hartje van de Oost-Vlaamse Leiestreek. Het centrum heeft een capaciteit van 148 bedden. 36 van die bedden liggen in een aparte jeugdvlugel, erkend als type C.

Directeur Willy Eeckels vertelt ons dat er heel wat mensen met een handicap komen overnachten. Meestal komen zij in groep, zodat ook begeleiders kunnen helpen om bepaalde problemen te overwinnen. De Ceder is dan ook trotse eigenaar van het toegankelijkheidslabel A. Het centrum is dus toegankelijk voor rolstoelgebruikers, maar ook voor andere groepen gebeurden er verschillende inspanningen. Denken we bijvoorbeeld aan allergieën: al het tapijt werd onlangs verwijderd en linoleum en tegels kwamen in de plaats, wat trouwens ook naar onderhoud toe een vooruitgang is. Daarnaast werden de oude stoffen gordijnen vervangen door plasticen lamellen.

Voor blinden werden een aantal aanduidingen in braille aangebracht, zoals de kamernummers en de knoppen in de lift. In het gebouw is het aantal trappen tot een minimum beperkt, wat zowel voor slechtzienden als voor rolstoelgebruikers een groot voordeel is. Huisdieren zijn verboden in De Ceder, maar voor assistentiehonden wordt een uitzondering gemaakt.

Voor slechthorende of dove kinderen zijn op het eerste zicht geen bijzondere inspanningen gebeurd, maar voor deze groep zijn de toegankelijkheidsproblemen sowieso het kleinst, zeker als ze begeleid zijn.

Momenteel wordt nagedacht over de renovatie van het binnenzwembad. Van die gelegenheid zou gebruik gemaakt worden om het zwembad ook toegankelijk te maken, bijvoorbeeld met schuifdeuren, toegankelijke kleedkabinen en eventueel zelfs een toegankelijke jacuzzi.